

ἀπεβίωσαν, οἵτινες ἐδύναντο καὶ ἄλλως ν' ἀποθάνω-
σιν ὥστε οὐδεὶς ἀποθνήσκει ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ὁ
συλλογισμὸς οὗτος δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρησην.

Ὅφείλομεν προσέτι νὰ κάμωμεν καὶ ἑτέραν σκέψιν,
ὅτι εἴτε εἰς τὴν φυσικὴν, εἴτε εἰς τὴν ἐμβολιασθεῖ-
σαν Εὐλογίαν, παρέρχεται πάντοτε διάστημά τινων
ἡμερῶν μεταξύ τῆς προσβολῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως
τῆς νόσου, ἐπομένως τίς δύναται νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ,
ὅτι ὁ ἐμβολιασμός δὲν ἐγένεν εἰς τινὰς μετὰ τὴν
προσβολὴν τῆς φυσικῆς Εὐλογίας; Τοῦτο δὲ εἶναι τό-
σον μᾶλλον πιθανόν, καθόσον οἱ πλείότεροι ἐμβολια-
σμοὶ γίνονται πάντοτε, καθὼν χρόνον ἐπικρατεῖ ἢ ἐπι-
δημία τῆς φυσικῆς Εὐλογίας. Ὅθεν ἔτι μᾶλλον πει-
θόμεθα ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἐμβολιασμοῦ μετέβαλλεν
ὄψιν κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς, καὶ ἤδη πρόκει-
ται ἀπλῶς νὰ μάθωμεν, ἐὰν ὀφείλωμεν νὰ προλαμ-
βάνωμεν μίαν θανατηφόρον νόσον σχεδὸν ἀναπόφευ-
κτον, ἀποδεκατίζουσιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μὲ μίαν
μέθοδον, ὀλίγον μὲν ἐνοχλητικὴν, πλήν ὅλως ἀκίν-
δον.

Ἡ ἐγχείρησις τοῦ ἐμβολιασμοῦ συνίσταται εἰς
δύο ἐπιπολαίους τομὰς, μίαν εἰς ἕκαστον βραχίονα,
γινόμενας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ μισαῖον καὶ ἐ-
ξωτερικόν μέρος, ὑποκάτωθεν τοῦ τένοντος τοῦ Δελ-
τοιδοῦς μυῶνος· τινὲς κάμνουν αὐτὰς εἰς τοὺς μη-
ρούς· πρέπει δὲ νὰ ἔχῃσι μᾶκρος ἐνὸς δακτύλου καὶ
μόλις νὰ διατερθῇ τὸ δέρμα (α). Εἰς ἑκάστην δὲ
τῶν τομῶν τούτων ἐρχομένηται μία κλωστή, βεβρεγ-

(α) Σ. Μ. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐγκτελείφθη ὑπὸ τῶν νε-
ωτέρων καὶ ἀντικατέστη ὑπὸ τῶν ἀπλῶν στίξεων ἢ διατρή-
σεων τῆς Βελόνης.

μένη εἰς τὸ εὐλογιῶδες δηλητήριο, καὶ μετὰ ταῦτα
περιτυλίσσεται διὰ ταινίας. Μετὰ 48 ὥρῶν πάροδον
ἡ προπαρασκευὴ ἀφαιρεῖται, καὶ αἱ τομαὶ θεραπεύον-
ται ἀπαξ τῆς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἕκτην ἢ ἐβδόμην
ἡμέραν ὁ παθὼν ἀναλαμβάνει· θέλει ὅμως πράττει
φρονίμως ἂν δὲν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, καὶ ἂν προ-
σέχη καὶ εἰς τὴν καθαριότητα τῆς τροφῆς· τὴν ὀγ-
δὴν ἡμέραν συνήθως παρουσιάζεται ἐλαφρὺς πυρε-
τός, καὶ τὴν ἐννάτην ἢ δεκάτην γίνεται ἡ ἐκρηξις τῆς
εὐλογίας, ἧτις συνίσταται εἰς τὴν ἐμφάνισιν 30 μέ-
χρι 50 τὸ πολὺ φλυκταινῶν, ἐσπαρμένων εἰς ὅλον
τὸ σῶμα, μετρίων καὶ ἀρίστης ποιότητος (Schulz).

Πολλάκις συμβαίνει καὶ τὸ εὐλογιῶδες δηλητή-
ριον ἐξέρχεται ἀπὸ μόνας τὰς τομὰς, ὅπου φέονται
μία ἢ δύο φλύκταιναι, καὶ ἄλλοτε οὐδεμία. Ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐ-
ξέλθῃ ἱκανὴ ὕλη, διότι ἡ πείρα τεσσαράκοντα περί-
που ἐτῶν μᾶς διαβεβαίωσεν, ὅτι καὶ οὕτως ἀποτίεται
πλέον ὁ φόρος πρὸς τὴν Εὐλογίαν, ἧτις δὲν ἐπανέρ-
χεται πλέον. Σπανίως ὁ πυρετός τῆς ἐμπύσεως ἐ-
πέρχεται εἰς τοὺς ἐμβολιασθέντας, καὶ ὁ ἐπερχόμενος
κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν φλυκταινῶν, δὲν εἶναι βαρύ-
τερος ἀπὸ ἐκεῖνον μικροῦ κρυολογήματος· διαρκεῖ δὲ
κάποτε 24 ὥρας, καὶ συνήθως δύο ἢ τρεῖς ἢ τὸ πολὺ
τέσσαρας ἡμέρας. Αἱ φλύκταιναι ἀρχίζουσι νὰ ἐκλεί-
πουν τὴν 18 ἡμέραν, καὶ τὴν 20 ἐπουλόνονται
καὶ κλείονται ἀφ' ἑαυτῶν. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα
νὰ ἔμεινε τις ἐστιγματισμένος ἀπὸ τὴν ἐμβολιασθεῖ-
σαν Εὐλογίαν. Timoni, Jurio, Pilarisi, Masetti, La Co-
ste κ. λ.

Φαίνεται τῶντι λίαν παράδοξον πῶς μία μέθο-
δος τόσο ὠφέλιμος, τόσο ἀναγκαία, τόσο ὀλίγον

επίπονος, επικυρωμένη κατά τὴν διάρκειαν τεσσαράκοντα ἐτῶν ὑπὸ ἀπείρων γεγονότων, καὶ ὑπὸ τῆς γενικῆς συγκαταθέσεως τῶν Ἀγγλῶν Ἱατρῶν, οἵτινες εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἱατρικῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ υἱοδοτημένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Σουηδίας, Δανίας, Ἑλβετίας καὶ Τυρρηνίας· μίαν μέθοδον κατὰ τῆς ὀπείρας οὐδαμῶς πλέον ἀντιλέγει εἰς τὰς χώρας ὅπου ἐνεργεῖται· μίαν μέθοδον τέλος τῶν σπουδαία καὶ εὐεργετικὴ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ ᾗται εἰς ἡμᾶς ἀντικείμενον ἀπλῆς μόνον συναναστροφῆς, καὶ νὰ ἀφίνωται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ εὐτύχημα νὰ ὠφεληθῶσι, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διερευνηθῶσι τοὺς λόγους τῆς ἀνάληψιάς μας. Φαίνεται ἐπίσης παράδοξον πῶς ἡ φήμη αὐτῶν τῶν κλασικῶν γεγονότων, ἀναγγελιομένων εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ ἑκατὸν περίπου Συγγραφέων, οὐχὶ βεβαίως ἀγνώστων εἰς τὴν Πολιτείαν τῶν Γραμμάτων, δὲν συνταράσσει γενικῶς τὰς ψυχὰς καὶ δὲν τὰς ἐξάγει ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν, ἐνῶ ἀπεναντίας ὁσάκις δύσφημος τις λόγος διαδίδεται κατὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ· μύρια γλῶσσαι ἀμέσως τὸν ἐπαναλαμβάνουν, καὶ πειρῶνται νὰ τὸν ἐντυπώσωσιν εἰς τὰς ἀπλοῦς ψυχὰς.

Μόλις ἀπεβίωσεν εἰς Παρισίους περὶ τὸ 1759 ὁ υἱὸς τοῦ Φερμιέρ de Gaze, ὅστις εἶχεν ἐμβολιασθῆ, καὶ παραχρῆμα διεσπάρη πανταχοῦ ἡ φήμη μετὰ θριάμβου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς νέας μεθόδου· ἐνῶ μετ' ὀλίγον ἀνεκαλύφθη ὅτι ἀπέθανεν ἐκ τινος πτώσεως 30 ἡμέρας μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ὅτε ἦτον ἐντελῶς θεραπευμένος, καὶ μὲ ἀποδείξεις δικαστικὰς καὶ πειστήρια τῶν Ἱατρῶν, οἵτινες παρευρέθησαν εἰς τὴν ἐγγείρησιν τοῦ πτώματος, καὶ παρετήρησαν πλῆθος ὄγκου ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἀποδειχθέντος ψευδοῦς τοῦ γεγονότος τούτου, ἐπενόθη ἀμέσως ἕτερον, τὸ τοῦ Δρ. Λίγγερ τῆς Κλερμόντης εἰς τὴν Ἀβερνίαν, ὅστις ἀφοῦ ἐνεβολίασε τὸν υἱὸν του, καὶ ἀπέθανεν αὐτός ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ἐτελεύτησε καὶ ὁ πατήρ ἐκ τῆς θλίψεως. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐδημοσιεύθη μετὰ μεγάλου κρότου καὶ συνετέλεσε νὰ δυσφημηθῆ εἰς πολλοὺς τὴν μέθοδον τοῦ ἐμβολιασμοῦ· πλὴν μετὰ ἀκριβεῖς ἐπιτοπίους ἐρεῦνας ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Κ. Λίγγερ καὶ ὁ υἱὸς του εἶχον ἀποβιώσει προ 15 ἐτῶν, ὅτι ὁ υἱὸς του οὐδέποτε εἶχεν ἐμβολιασθῆ, καὶ ὅτι μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας οὐδὲν πείραμα ἐμβολιασμοῦ εἶχε γίνῃ εἰς τὴν πόλιν τῆς Κλερμόντης.

Ἔτερον γεγονός ἐδημοσιεύθη περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Λόρδου Ἰλσβοροῦγκ, ὅστις τῶντι ἀπεβίωσε μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ μὴν ἐνοχοποιηθῆ διὰ τοῦτο ὁ ἐμβολιασμός. Ὁ υἱὸς τοῦ Λόρδου Ἰλσβοροῦγκ ἠσθένησε τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, καὶ ἡ ἐκχυσίς τῶν φλυκταινῶν ἐγένετο τὴν πέμπτην· ἀλλ' ὅλα σχεδὸν τὰ πειράματα ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἐκχυσίς τῆς Πύλογίας δὲν συμβαίνει ποτὲ πρὶν τῆς ἐνάτης, ἢ τὸ πολὺ τῆς ὀγδόης ἡμέρας μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν· ἐπομένως ὁ λόγος πείθει ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Λόρδου, ἦτον ἤδη πρὶν ἐμβολιασθῆ μολυσμένος ἀπὸ τὴν φυσικὴν Πύλογίαν, καὶ ὅτι ἐκ ταύτης μᾶλλον ἀπεβίωσε καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ.

Προξενεῖ τῶντι θαυμασμέν πῶς εὐρίσκονται ἀνθρώποι τόσοι πρόθυμοι καὶ δραστήριοι εἰς τὸ νὰ καταπολεμῶσι τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ θεωρεῖται τόσοι ἀνάληγοι νὰ τοὺς ὑποφέρωσιν, ἐνῶ ὑπὲρ αὐτῶν δικάζεσθαι ἢ ὑπόθεσις ἐκείνη ὑπὸ θαρβυλέων τινῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἔχουν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν

σταθερότητα να τους ευεργετώσιν, αφαιρούντες εκ του νοός των εν σημαντικώτατον λάθος, άνευ άλλης πινός ελπίδος ή απολυσης, είμη της ήδονής εκείνης, ήτις αίσθάνεται υπό των γενναίων ψυχών, όσάκις προάγουν τό καλόν της ανθρωπότητος.

Πιστεύω ότι τά μέχρι τουδε λεχθέντα άρχοϋν να μάς πείσωσι να κλίνωμεν υπέρ του έμβολιασμοϋ· πλην έτεραί τινες σύντομοι παρατηρήσεις καθίστανται αναγκαίαι πρός τελείαν συμπλήρωσιν των σκέψεών μας.

Η Εϋλογία δύναται άδιαφόρως να μεταδοθή επίσης εις οίανδήποτε ήλικίαν; Τίνες είναι αί περιστάσεις εις τάς όποιάς όφείλομεν να έγκρατευώμεθα; Τίνες αί ώφέλιμοι προπαρασκευαί, όπως είμεθα καλώς προδιατεθειμένοι; Ταϋτα τά τρία ζητήματα θέλομεν εισέτι διαπραγματευθή.

Άς άκούσωμεν τί λέγει ό διάσημος Ιατρός Mead περί των 300 έμβολιασθέντων, ώς προείπομεν, εις την νησον του Άγ. Χριστοφόρου. « Οϋτοι ήσαν, λέγει, πάσης ήλικίας, από τους 5 μέχρι των 30 έτων, » και ή έκθασις υπήρξε τόσον επιτυχής, ώστε μόλονότι οί πλείστοι ήσαν Μαϋροι, οϋδέ εις άπωλέσθη, » διότι αν και ή νόσος της Εϋλογίας είναι πάντοτε » βαρυτάτη εις την Αμερικήν, ή πείρα όμως μάς έδίδαξεν ότι εις τους Αφρικανούς είναι έτι μάλλον » φονική ». Ο κ. Schulz διαβεβαιού ότι έξετέλεσε τον έμβολιασμόν εις πρόσωπα πάσης ήλικίας, και ιδίως εις άνθρωπον έβδομηκοντούτην, και άπαντες έθεραπεύθησαν ευτυχώς εκ της Εϋλογίας. Ο ευπαίδευτος κ. Taigiotti μάς εξασφαλίζει ότι οί άνδρες έμβολιάζονται άνευ τινός κινδύνου. L'innesto riuscir vuole più facilmente nei bambini e nei fanciulli, benché negli adulti esianlio sicuramente si possa amministrare.

Ο κ. Παϋλος Centenari, όστις κατά τό 1758 έξετέλεσεν εις την Ιστριαν 300 περίπου έμβολιασμούς λέγει· « Ποικίλαι και άνισοι ήσαν αί ήλικίαι των » έμβολιασθέντων, διότι εφήρμωτα τον έμβολιασμόν » εις τρυφερά νήπια 8 και 10 μηνών, εις νέους και » εις γυναίκας δεκαοκταετείς, και εις όλας αύτάς τάς » έγχειρήσεις ή Εϋλογία ανεπτύχθη ευνοϊκής φύσεως » άνευ του έλαχίστου άτυχήματος. » Η Μαρκισσα de Voyez και ή Δούκισσα de Choiseul ένεβολιάσθησαν μετά δεκαπενταετη ύπανδρείαν.

Τά όλίγα ταϋτα γεγονότα, επιβεβαιούμενα υπό περιφανών Ιατρών, άρχοϋν νομιζομεν να μάς εξαλείψωσι την απέχθειαν, την όποιαν τινές προσπαθοϋν να εμπνεύσωσιν εις όσους επέρασαν πλέον την νηπιότητα και εφηβότητα. Οί εις άνδρικήν ήλικίαν διατελοϋντες, όφείλουν μάλιστα να φοβώνται πολύ πλέον από τά νήπια την φυσικήν Εϋλογίαν. Η γενική πείρα μάς έκαμε να προσδιορίσωμεν την εκ της φυσικής Εϋλογίαν θνητότητα εις 10 επί τοις εκατόν άνευ διακρίσεως γένους ή ήλικίας· εάν ό υπολογισμός έγινετο ιδιαιτέρως επί των άνδρων ήθέλαμεν ίσως εύρη 50 επί τοις 100. Άς σκεφθή λοιπόν έκαστος ότι ό μεγαλύτερος κίνδυνος άπαιτεί και περισσοτέραν μέριμναν.

Η πείρα μάς διεφώτισεν, ότι ό έμβολιασμός απέβη άτυχής επί τινων έγχθων γυναικων, και επί άλλων ακόμη, αιτινες δέν έδεικνυον σημεία τακτικής και διαρκούς υγείας. Όφείλουν προσέτι να απέχουν από τον έμβολιασμόν και όσοι υπόκεινται εις επιληψίαν, εις χειραδικά νοσήματα, εις στομακάκην και εις συφιλιτικά πάθη, όσοι εν έλ λόγω έχουν άσφαλές δείγμα ότι δέν απολαμβάνουν πλήρη υγείαν. Και

οὐχὶ διότι ὁ ἐμβολιασμός πρέπει δι' αὐτοὺς νὰ θεωρηταὶ ἀπολύτως ἐπικίνδυνος, ἐνῶ ἔχομεν ἄπειρα ἀντίθετα παραδείγματα, ἀλλὰ διότι δὲν ὑπάρχει δι' αὐτοὺς ὅλη ἐκείνη ἢ ἠθικὴ καὶ φιλαφητὴ ἀσφάλεια εἰς τὴν ἐγχείρησιν, ὡς ὑπάρχει διὰ τὰ ὑγιῆ σώματα καὶ ἐγὼ ἐκφράζω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου, δὲν θέλω νὰ ἔχω τὴν ἀνησυχίαν ὅτι συνετέλεσα νὰ θέσω εἰς κίνδυνον καὶ ἓνα μόνον ἄνθρωπον.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς προπαρασκευάς, δι' ὧν ὀφείλει τις νὰ προδιατίθεται ὡς ἂν μέλη νὰ ἐμβολιασθῆ, λέγω ὅτι οἱ Ἴατροὶ συνήθως διορίζουν ὡς διαίταν, ἡμέρας τινὰς πρὶν τοῦ ἐμβολιασμοῦ, φαγητὰ εὐπεπτα, ἀνίκανα νὰ σχηματίσωσιν ὑγρὰ ἐφθαρμένα, ὡς χόρτα, ζυμαρικά, ὄσπρια, κρέας ὀρνίθων κ.τ.λ. Συνειρίζουν προσέτι νὰ καθαρίζωσιν ἀποξ καὶ εἰς, καὶ νὰ φλεβοτομῶσιν ὀλίγον τὰς αἱματηρὰς ἐκτετακτασίας. Τὰ καθήρσια ὁμῶς καὶ τὴν ἀφαίμαξιν ἀπακροῦσι δι' ἰσχυροτάτων καὶ πειστικῶν λόγων ὁ K. Galli. Ἔχομεν γεγονός τι ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ μεγάλου εὐλογιογνώστου Sydenham περὶ μιᾶς νεάνιδος, ἣτις, μόλις ἀνέβρωσεν ἐξ ἀσθενείας, εἰς τὴν ὑπέστη ἰκανὰς ἀφαίμαξεις, προσεβλήθη ὑπὸ τῆς Εὐλογίας. Ἐπαρηγορεῖτο ὁ κ. Σύδεναμ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι εὕρισκουσα ἢ Εὐλογία, αἶμα ἀπαλὸν καὶ ἐλευθέρως κινούμενον, ἤθελεν εὐτυχῶς ἀναπτύχθῃ· ἀλλ' ἡ ἐκβασίς ἀπέδειξε τὸ ἐναντίον, διότι ἡ νόσος ὑπῆρξε φονικὴ καὶ με συμπτώματα βαρύτατα.

Εἰς τοιαύτην ἀβεβαιότητα, τίνα θέλομεν ἔχει ὀδηγόν, ὅπως προσδιορίσωμεν τὰς προπαρασκευάς; Τὰ γεγονότα εἶναι οἱ μόνοι διδάσκαλοι μιᾶς εἰκαστικῆς ἐπιστήμης ὡς εἶναι ἡ Ἴατρικὴ. Ἴδοὺ αὐτὰ. Ὁ Ἐμμανουὴλ Τιμόνης μᾶς διαβεβαίει ὅτι εἰς τὴν Κων-

σταντινούπολιν ἐνεργεῖτο ὁ ἐμβολιασμός « ἀνευ πολλῶν προφυλάξεων, ὡς καὶ ἐντὸς τῆς μᾶλλον νοσηρᾶς καὶ μεμολυσμένης ἀτμοσφαιρας, καὶ ἡ ἐκβασίς ἦτο πάντοτε αἰσιωτάτη, ὡστε καὶ οἱ κάτοικοι καὶ οἱ ἐμβολιασαὶ ἐπίστευον, ὅτι τοῦτο προέκυπτεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν φύσιν ἢ τὴν δραστηριότητα τῆς ἐγχειρήσεως εἰς ἀμρότερα τὰ φύλα, εἰς πάσας τὰς ἡλικίας καὶ εἰς ὅλα τὰ ἰδιώματα. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρουν ὅτι οἱ ἐκ τῆς φυσικῆς Εὐλογίας προσβεβλημένοι ἀπέθνησκον, καὶ οἱ ἐμβολιαζόμενοι ἐθεραπύοντο, δὲν ἀπήντησαν καὶ ἀντιπάλους κατὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. »

Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὴν φύσιν τῆς Εὐλογίας, ἐξ ἧς πρέπει νὰ λαμβάνηται τὸ δηλητήριον διὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ἡ πείρα μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀδιάφορον εἴτε καλῆς, εἴτε κακῆς ποιότητος εἶναι. Τοῦτο διαβεβαιοῦν οἱ κκ. Frensis, Burges, Kirkpatrick κ.λ. ὡς ἐπίσης καὶ τὰ εὐεργετήματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ δὲν περιορίζονται εἰς μίαν τοῦ ἔτους ὥραν. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ κ. Archer, ὅστις ἐνεβολίασε πολλοὺς εἰς Λονδὸνον, ἐξάγομεν ὅτι ὁ ἐμβολιασμός ἐπιτυγχάνει εἰς ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τοὺς ἀπαιτούμενους ὄρους, ὅπως ὑποβλήθῃ τις εἰς τὸν ἐμβολιασμόν. Οὗτοι μᾶς ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Δρ. Galli, καὶ εἶναι τρεῖς. Ἀναπνοὴ φύσει ἤρεμος καὶ ὑγιής· σάρκες μαλακαὶ εἰς ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμα· καὶ εὐκολία ἐπουλώσεως, δοκιμαζομένη ἐλαφρῶς δι' ἐπιδερμικῆς τινος τομῆς. Τοὺς ἐπιφυλακτικούς τούτους ὄρους ἐδιδάχθη περιηγούμενος τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ πείρα του ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ Γαλλίᾳ τὸν ἐξησφάλισεν, ὅτι ὅταν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ὄροι

υπάρχουν, ὁ ἐμβολιασμός ἀποβαίνει ἀναμφιλέκτως ἐπιτυχής.

Ἐνταῦθα ἠδυνάμην νὰ δώσω πέρασ εἰς τὰς σκέψεις μου μὲ τὴν ιδέαν τοῦ Συγγραφέως τῶν Φιλολογικῶν εἰδήσεων τῆς Φλωρεντίας, ὅστις λέγει. *A me pare che non metta conto di questionare più sopra una pratica vantaggiosissima a noi mortali, come è l' inoculazione*. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴν ἀφήσω τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου καταβεβλημένον ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν γεγονότων καὶ τῶν Συγγραφέων, ὡς νὰ ἠναγκάζετο ἀκουσίως τοῦ νὰ πεισθῇ ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, δὲν νομίζω ἀσκοπῶν ν' ἀσχοληθῶ ὀλίγον καὶ περὶ Ἰατρικῆς, καὶ νὰ ἐπιζητήσω ἐντὸς τούτου τοῦ σκότους ἀκτινὰ τινα πειστικοῦ λόγου. Ὁ ἐμβολιασμός φαίνεται σχεδὸν μία ἐγχείρησις μαγική. Ἡ νόσος τῆς Εὐλογίας ἀποκτᾶται δι' ἐπαφῆς. Προετοιμάζω παιδίον τι διὰ τῆς βελτιωτέρας τροφῆς, τὸ ἐκλέγω ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ καὶ εἰς τὴν γλυκυτέραν τοῦ ἔτους ὥραν, καὶ βάλλω αὐτὸ νὰ συγκατοικήσῃ μὲ νοσηλευόμενον ἐξ Εὐλογίας ἀρίστης ποιότητος. Ὁ τρόπος οὗτος φαίνεται ὁ μᾶλλον συνεπὲς, ὅπως μᾶς ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ τὴν προσβολὴν τῆς νόσου· καὶ ὁμως οὐδόλως ὠφελεῖ. Ὁ ἴδιος πολέμιος τῆς Εὐλογίας Κόμης Boncalli, καὶ ἡ πείρα συνάμα μᾶς διαβεβαιοῦν ὅτι καὶ μ' ὅλας αὐτὰς τὰς προφυλάξεις, ἡ νόσος ἀποκτᾶται πολλάκις χειρίστη καὶ φονική. Λαμβάνω ἀπεναντίας παιδίον ἀπροετοίμαστον, εἰς ὥραν τοῦ ἔτους ἤτιον εὐνοϊκὴν, ἐγγέω ἐντὸς ἐπιπολαίου τομῆς ἐπὶ τοῦ βροχίονός του φάρμακον εὐλογιώδες οὐχὲ καλῆς ποιότητος, καὶ τὸ παιδίον εὐλογιάζει ἐλαφρῶς καὶ θεραπεύεται. Δὲν φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς ταῦτα τὰ γεγονότα ὑπάρχει τί μυστηριώδες καὶ μαγικόν, τὸ ὅποιον ἐμβάλλει εἰς ἀ-

νήσυχίαν τὸ λογικόν; Τὸ δηλητήριο ἐκεῖνο τὸ τόσον δραστήριον, τὸ ὅποιον μεταδιδόμενον διὰ τοῦ ἀέρος προξενεῖ τὸν θάνατον, εἰσαγόμενον εἰς τὸ σῶμα διὰ τινος τομῆς χάνει τὴν δραστηριότητά του καὶ μᾶς προφυλάττει ἀπὸ κάθε κίνδυνον!

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Tissot πρὸς τὸν κ. Haen ἀπήντησα τὴν πρώτην λάμψιν τοῦ συστήματος ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον τόσον καλῶς ἀνέπτυξεν ὁ κ. Gatti, σύστημα τὸ ὅποιον καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶχον μορφώσει ἐν τῇ διανοίᾳ μου, καὶ προελήφθην ὑπὸ τούτου τοῦ μεγάλου διδασκάλου μετ' ἀποκρύφου μὲν ἡδονικοῦ αἰσθήματος, πλὴν οὐχὶ καὶ ἀμιγροῦς τινος λύπης, διότι μοι ἀφηρέθη ἡ ἐλπίς νὰ προσφέρω τί νέον, ὡς ἐκολλεζυόμεν. Ἴδου λοιπὸν κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἡ φυσικὴ Εὐλογία προξενεῖ κακὸν τοσοῦτο μᾶλλον ἐπικίνδυνον καὶ φονικόν, καθόσον ἡ ἔδρα τῆς στηρίζεται ἐπὶ ἐνός τῶν εὐγενεστέρων μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Αἱ προσπάθειαι τῶν δοκιμωτέρων Ἰατρῶν τείνουν ν' ἀπομακρύνωσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, τὴν Εὐλογίαν ἀπὸ τὰ ζωτικὰ μέρη καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπον (Targioni). Ὄταν ἡ Εὐλογία θέτῃ κυρίως τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὴν κεφαλὴν, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν νεάνιδα ἐμβολιασθεῖσαν κατὰ τὴν Σινικὴν μέθοδον ὑπὸ τοῦ K. Mehl, προξενεῖ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν καὶ κάποτε παραφροσύνην. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ κυριώτερος κίνδυνος ταύτης τῆς νόσου συνίσταται τόσον εἰς τὴν δηλητηριώδη αὐτῆς φύσιν, ὅσον καὶ εἰς τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον θέτει τὴν ἔδραν τῆς. Τούτου τεθέντος, ὅστις ἀποκτᾶ τυχαίως τὴν Εὐλογίαν διὰ τῆς ἐπαφῆς, ἢ τῆς συμβιώσεως, ἐκτίθεται εἰς τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ νὰ προσβληθῇ εἰς εὐγενὲς ἢ ἀγενὲς τοῦ σώματος μέρος· ἐπειδὴ δὲ

προσκιτᾶται καὶ ἐκ τῆς δηλητηριώδους ἀτμοσφαίρας, ὁ πνεύμων πιθανῶς θέλει γίνεαι τὸ κέντρον καὶ ἡ ἔδρα τοῦ κακοῦ· ἐνῶ ὁ ἐμβολιασμός προσδιορίζει τὴν ἔδραν τοῦ εἰς μέρος ἀπόκεντρον. Ἡ ὠφέλεια λοιπὸν τοῦ ἐμβολιασμοῦ συνίσταται εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἐκλέξη καὶ προσδιορίσῃ τὴν θέσιν εἰς ἣν ἡ Εὐλογία μέλλει νὰ ἐξασκήσῃ τὴν μεγαλητέραν ἐπίδρασιν, διότι εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρατηροῦνται, διαρκούσης τῆς νόσου, οἱ μεγαλήτεροι ἐρεθισμοὶ, καὶ περίξ αὐτῆς φύονται περισσότεροι φλύκταιναι, καὶ ἐκχέεται μεγαλύτερα ποσότης πύου ἢ δηλητηρίου (Galuni).

Ἐγὼ ὁμῶς δὲν ἀξιῶ νὰ ἐρμηνεύσω ἀκριβῶς τὸν χαρακτήρα τῆς Εὐλογίας, τῆς ὁποίας, ὡς προεῖπον, οὐδεὶς γνωρίζει τὴν φύσιν, ἐκτὸς τῶν κακῶν ἰατρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίζουν τὰ πάντα· ἀξιῶ μόνον νὰ χορηγήσω τὴν καλητέραν δυνατὴν ἐρμηνείαν, ἧτις μέχρι τοῦδε ἐπεννοήθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ὡς τὴν μόνην, ἧτις δύναται τρόπον τινα νὰ ἐξηγήσῃ καὶ τὰ διάφορα περιπεπλεγμένα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὰ πειράματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἐπιπεθύμουν, εἴαν ἦτο δυνατόν, ὥστε αἱ ἐμβολιασταὶ νὰ προσπαθήσωσιν ὅπως καταστήσωσι γλυκυτέραν καὶ εὐνοϊκωτέραν αὐτὴν τὴν μέθοδον. Ἐπιπεθύμουν νὰ ἐξετάσωσιν, ἂν ἀντὶ τῶν βραχιόνων, ἦτο προτιμότερον νὰ ἐμβολιάζωιται αἱ μηροὶ, ἢ αἱ γαστροκνήμαι, ἢ καὶ οἱ πόδες, ὅπως μᾶλλον ἀπομακρύνηται τὸ δηλητήριον ἀπὸ τὰ ἀδρότερα σπλάγγνα. Μὲ τὸν καιρὸν τοῦτο θέλει γίνεαι· ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εὐνοία πρέπει μὲν νὰ ἐπεκτείνεται μέχρι τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, χωρὶς ὁμῶς αὐταὶ νὰ προτιμῶνται ποτε ἀπὸ τῆς ζωῆς. Χαίρω βλέπων τὰς ὠφελείας τῶν διαδόχων μας, οἵτινες εἰς πολλὰ κα-

φέλαια θέλουν εἶσθαι εὐτυχέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς· πληθὺν ἐπιπεθύμουν ἀφοῦ ἤρχισαμεν τὸ καλὸν νὰ ἐπιταχύνωμεν τὰς προόδους του, καὶ πολλαπλασιαζόμεναι αἱ θαρραλέαι φωναὶ τῶν ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες διευθύνουν τὰς δοξασίας τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ὑποφέρουν τὰς σπερμολογίας τῶν συγγρόνων, νὰ τεθῇ τὸ πᾶν εἰς τακτικὴν κίνησιν, ὅπως αὐξήσωμεν τὰς γνώσεις μας, καὶ ἰδίως τὰς ὠφελιμώτερας εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ζώντων ἀνθρώπων.

Λέγεται ὅτι ὁ ἐμβολιασμός ἐπιτυγχάνει, οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Εὐλογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λοιμόν (Πανώλην). Ἐφημερίδες τινὲς ἐκ τῶν μᾶλλον εὐυπολήπτων τῆς Εὐρώπης, μᾶς βεβαιοῦν ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμβολιάζεται καὶ ὁ λοιμός, καὶ ὅτι διὰ τοῦτου προλαμβάνεται ἡ νόσος ὡς εἰς τὴν Εὐλογίαν (α). Ἡ προλαμβάνουσα τὰς νόσους Ἰατρικὴ, καλουμένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης Προφυλακτικῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ παράδοσις ὅτι συνέγραψεν ὁ Πρόσπερος Ἀλβίνος, καὶ ἡ ὁποία εἶναι τοσοῦτον εὐεργετικὴ, καθόσον δὲν περιμένει τὸ κακὸν ἵνα τὸ θεραπεύσῃ, ἀλλ' ἐπαγρυπνεῖ καὶ τὸ προλαμβάνει, ὥφειλε νὰ ἦναι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος μᾶλλον γενικευμένη καὶ τελειοποιημένη.

Πρὶν δώσω πέρας εἰς τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, θέλω ἀναφέρει μίαν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἡ προμνησθεῖσα Milady Montague, ἔγραψε περὶ τὸ 1717 ἐξ Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὴν K. S. C. Ἰδοὺ πῶς ἐξεφράζετο ἡ ἐρασμία καὶ πνευματώδης ἐκείνη Milady.
« Θέλω σοὶ ἀναφέρει ἓν γεγονός, τὸ ὁποῖον θέλει σέ

(α) Craftman, foglio periodico di Londra 1761 n. 334, e junta. Encycloped. Novembre 1763, pag. 66.

» κάμει νὰ ἐπιθυμήσης νὰ ἴσουν ἐνταῦθα μαζή μου·
 » Ἡ Εὐλογία ἢ τόσον γενική καὶ ὀλεθρία εἰς ἡμᾶς,
 » κατέστη μηδαμινή εἰς ταύτην τὴν χώραν, ἐνεκα
 » τοῦ εἰσαχθέντος ἐμβολιασμοῦ. Ἐν τάγμα γριούλων
 » μετέρχεται τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ τὰ κυνικά καύμα-
 » τα περὶ τὸ φθινόπωρον. Οἱ οἰκογενειάρχαι συμφω-
 » νοῦν τότε πρὸς ἀλλήλους, καὶ συναθροίζουσι ὅσα
 » ἐκ τῶν τέκνων των δὲν ἔλαβον τὴν Εὐλογίαν, προ-
 » σκαλοῦν μίαν ἀπὸ τὰς γραιίας, ἣτις φέρει εἰς φλοι-
 » ὸν καρύου τὴν εὐλογιώδη ὕλην ἐκ τῆς καλητέρας
 » ποιότητος· ἢ προσκληθεῖσα ἐρωτᾷ τοὺς γονεῖς εἰς
 » τίνα μέρος ἐπιθυμοῦν νὰ γίνῃ ἡ ἐγχείρησις, καὶ
 » ἅμα τῆς δείξωσι τὸ μέρος, κάμνει ἐπὶ μιᾶς ἢ κατ'
 » πλειοτέρων φλεβῶν ἐλαφρὰν τομήν, οὐχὶ ἐπιπονω-
 » τέραν ἀμυχῆς (κοινῶς τσουγγρανιας), καὶ διὰ τῆς
 » αἰχμῆς τῆς βελόνης εἰσάγει εἰς αὐτὴν μίαν σαγό-
 » να ἐκ τῆς εὐλογιώδους ὕλης. Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι συ-
 » νήθως τὴν δεισιδαιμονίαν νὰ ἐμβολιάζωνται σαυρο-
 » ειδῶς, ἀνοίγοντες μίαν τομήν εἰς τὸ μέτωπον, δύο εἰς
 » τοὺς βραχίονας καὶ ἑτέραν εἰς τὴν κοιλίαν.
 » Τὰ ἐμβολιασθέντα παιδία παίζουν καὶ εὐθυμοῦν μέ-
 » χρι τῆς ὀγδόης ἡμέρας, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπέρχεται
 » ὁ πυρετός, καὶ τότε π्लाγιαζοῦν εἰς τὴν κλίνην ἐπὶ
 » δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας· λαμβάνουσι συνήθως εἴκοσιν
 » ἕως τριάκοντα φλυκταίνας, αἵτινες δὲν ὑπάρχει πα-
 » ράδειγμα νὰ ἀφίνωσιν ἐπ' αὐτῶν στίγματα. Τέλος
 » πάντων μετὰ ἑτέρας ὀκτῶ ἡμέρας τὰ παιδία ἀνα-
 » λαμβάνουσι, καὶ εἶναι ἐντελῶς ὑγιῆ καὶ ἀκμαῖα, ὡς
 » νὰ μὴν ἤθελον ποτὲ λάβει τὴν νόσον. Αἱ τομαὶ ἐκ-
 » κρέουσι πολὺ πύον, διαρκούσης τῆς Εὐλογίας, καὶ
 » τοῦτο χρησιμεύει πρὸς ἐξοδὸν τοῦ εὐλογιώδους δη-
 » λητηρίου, ὅπως μὴ μεταδοθῇ εἰς ἕτερα μέρη. Ἡ

» ἐγχείρησις γίνεται ἕκαστον ἔτος εἰς μυριάδας παι-
 » δίων, καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλίας λέγει ὅτι ἐνταῦ-
 » θα πέρνουσι τὴν Εὐλογίαν, ὡς ἀλλαχοῦ τὰ νερά χά-
 » ριν διασκεδάσεως. Μέχρι τοῦδε οὐδεὶς εἰς τὰ μέρη
 » ταῦτα ἔπαθεν ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, καὶ εἶμαι τόσον
 » πεπεισμένη περὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτῆς τῆς μεθό-
 » δου, ὥστε εἶμαι ἀποφασισμένη νὰ ὑποβάλλω εἰς
 » αὐτὴν τὸ ἀγαπητὸν τέκνον μου. Ἀγαπῶ τοσοῦτον
 » τὴν προσφιλή μου πατρίδα, ὥστε ἐπεθύμουν νὰ εἰ-
 » σαχθῇ ἢ χρησις αὐτῆς, καὶ δὲν ἤθελα βραδύνει νὰ
 » γράψω εἰς τοὺς Ἰατροὺς μας, ἐὰν τοὺς ἐνόμιζα ἐπὶ
 » τοσοῦτον ζηλωτὰς, ὥστε νὰ προτιμῶσι τὸ καλὸν τοῦ
 » ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερον αὐτῶν συμφέ-
 » ρον, καὶ ἱκανοὺς νὰ θυσιάσωσιν ἕνα κλάδον τόσον
 » σημαντικὸν ἐκ τῶν προσόδων των· πλὴν φοβοῦμαι
 » μὴ ὑποπέσω εἰς τὰς τρομερὰς αὐτῶν ἐχδικήσεις,
 » ἐὰν ἀπαιτήσω τόσην παρ' αὐτῶν ζημίαν! Τίς οἶδε
 » μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μήπως
 » λάβω τὸ θάρρος νὰ τοὺς κινήσω τὸν πόλεμον!
 » Θαύμασον τὸν ἡρωϊκὸν ζῆλον τῆς φίλης σου
 » κ. τ. λ. »

Ἄλλ' εἶναι πλέον καιρὸς νὰ θέσωμεν τέρμα εἰς
 τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σκέψεις μας. Πρό-
 κειται ἢ νὰ ἀφήσωμεν ν' ἀπολεσθῇ, ἢ νὰ διατηρηθῇ ἡ
 ζωὴ εἰς τὸ δεκατημόριον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρό-
 ἡμίσεως αἰῶνος ἠρωτήθη ἡ φύσις διὰ πειραμάτων εἰς
 ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ πλέον τῶν ἑκατὸν
 χιλιάδων ἐμβολιασθέντων, ἀπεκρίθησαν διὰ τῆς ἀναρ-
 ρώσεως καὶ θεραπείας των ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ· ἡ
 φωνὴ καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἐπιφανεστέρων Ἰα-
 τρῶν συσταίνουσι τὴν νέαν μέθοδον· ἡ Ἀγγλία, ἡ
 Σουηδία, ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, ἡ Βέρνη, ἡ Γενεύη,

ἡ Τυβέρηνια καὶ ἡ Ἰστρία, ὠφελήθησαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πολυτίμου δώρου τοῦ οὐρανοῦ· τέλος εἰς τὴν ἐγγείρῃσιν ταύτην ὑπεβλήθησαν καὶ πολλοὶ Ἑγεμονικοὶ οἴκοι τῆς Εὐρώπης· ἐπομένως ἐάν τις μετὰ τόσας ἐν-αργεῖς ἀποδείξεις, ἐπιμένει εἰς τὴν ἀντίθετον δοξασίαν, ὀφείλομεν ἐξ ἀνάγκης νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνήκει εἰς τὴν ἀσθενῆ ἐκείνην τῶν ἀνθρώπων μερίδα, ἣτις ἐνασμενίζεται νὰ καταπολεμῇ τὴν πρόο-δον παντός ἀγαθοῦ.

Οἱ Ἀντίποδες καὶ ἡ κίνησις τῆς γῆς, ἤδη ἀποδε-δειγμένα, κατεπολεμήθησαν πεισματωδῶς ἀπὸ τὴν μερίδα αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵ-ματος, ἡ χρῆσις τοῦ Ἀντιμονίου, ὁ Ὑδράργυρος καὶ ἡ Κινίνη ἔλαβον σφοδροτάτους πολέμους ἀπὸ τοὺς Ἱατρούς. Τώρα αἱ δοξασίαι εἶναι στερεαὶ καὶ ὁμοί-ομορφοὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων, καὶ δὲν μνημο-νεύονται αἱ παρελθοῦσαι ἐριδες, εἰμὴ ὡς ἀνέκδοτα τῆς Ἱατρικῆς ἱστορίας. Τολμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι τὸ αὐτὸ θέ-λει συμβῆ μετ' ὀλίγα ἔτη καὶ εἰς τὸν ἐμβολιασμόν. Ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος ὅτι ἐπεζήτησα ἀμερολή-πτως τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εὖρον αὐτὴν, καὶ ὅτι ἐπρο-σπάθησα νὰ τὴν παραστήσω ἐγγράφως, ὅπως προσ-κτηθῆ με ὀλιγώτερον κόπον καὶ χρόνον, ἀφ' ὅσον ἐγὼ ἠναγκάσθην νὰ δαπανήσω.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄. ΠΡΟΣ ΑΓΑΘΟΚΛΕΑ

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ.

« Οὗτοι καμοῦμαί σοι λέγουσα τ' ἀγαθά. »
(Αἰσχ. Εὐμην.)

Π ὑπόθεσις, ἣν πρὸ πολλοῦ με προσκαλεῖς, φίλε Ἀγαθόκλειε, νὰ διαπραγματευθῶ, καίτοι ἀφορᾷ ἀντικείμενον ἱστορικῆς πλέον μνήμης, οὐχ' ἥττον ὅμως, ἔχει καὶ ἤδη τινὰ σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέ-ρον, διότι δύναται τοῦλάχιστον νὰ καταδείξῃ τὴν πλάνην εἰς ἣν πολλοὶ, εἴτε ἀμαθεῖς, εἴτε εὐμαθεῖς πα-ρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ φατριασμοῦ καὶ τῆς ξενοφροσύ-νης, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ συνάμα καὶ αὐτοὺς καὶ ἐτέ-ρους εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ παρομοίου εἴδους ἀτοπα, ἃ-τινα δύνανται καιρίως νὰ βλάψωσι καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα. Ἀπαιτεῖς λοιπὸν νὰ σὲ διαφωτίσω περὶ τῶν αἰτίων τῆς καταργήσεως τοῦ βραχυβίου θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καὶ περὶ τῆς ἀγαθῆς ἢ κακῆς ἐπιβροῆς, ἣν ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τῶν κοινῶν.

Πολὺ καλὰ! Δὲν ἀποποιῶμαι νὰ ἱκανοποιήσω ἐν ὀλίγοις τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπαίτησίν σου. Πλὴν σοὶ λέγω ἀπὸ τοῦδε, ὅτι οὐδεμίαν θέλω κάμει γύξιν περὶ τῶν ἀποκρύφων πολιτικῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ἐ-χρημάτισαν ἴσως καὶ οἱ ἰσχυρότεροι μοχλοὶ τῆς ἀνα-τροπῆς τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ περὶ τῶν κυριωτέρων τότε ἀδοκίμων λόγων, τοὺς ὁποίους ὅμως ἐγὼ θεωρῶ μᾶλλον ὡς προφάσεις, παρὰ ὡς λόγους βασίμους πρὸς παραδοχὴν ἀνατρεπτικῶν μέτρων, διότι οὐδεμίαν εἰ-

χον ὑπόστασιν. Ἐλεγον λοιπὸν τότε, καὶ ἴσως ἀ-
κόμη καὶ σήμερον, οἱ κατὰ τοῦ Συμβουλίου μανιωδῶς
καὶ μετὰ πατάγου ἀντιφερόμενοι, ὅτι ὁ θεσμὸς αὐ-
τὸς ἦτο φυτόν ἐξωτικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον· ὅτι ἐδη-
μιουργήθη πρὸς τὸ συμφέρον κυρίως τῆς Βασιλείας
καὶ τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ὁποίων ἠθέλην ὑπηρετεῖ
καὶ τὰ τυρανικὰ ἴσως σχέδια, πρὸς βλάβην τῶν συν-
ταγματικῶν τοῦ ἔθνους ἐλευθεριῶν· ὅτι τέλος ἀπήρ-
τιζε σῶμα προνομιούχον, καὶ ἦτο τρόπον τινὰ ἡ πα-
ρωδία τῆς καταργηθείσης Γερουσίας. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ
κυριώτεροι σπερμολογούμενοι λόγοι, τῶν ὁποίων ἤδη
θέλω μετὰ συντομίας ἐπιληφθῆ τῆς ἀνασκευῆς.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου παρατηρῶ ὅτι ὁ θεσμὸς
τοῦ Συμβουλίου δὲν ἦτον ἐξωτικὸς ἢ ἀλλότριος, διότι
σύμμόνον ἢ γένεσις αὐτοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς συστά-
σεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλο-
τε εἶχεν ἐγκαθιδρυθῆ καὶ βιώσει εἰς τὴν Ἑλλάδα.
Ἐκτὸς ὁμῶς τούτου καὶ οἱ πλείοτεροι ἡμῶν θεσ-
μοὶ καὶ νόμοι τοιαύτην ἔχουν καταγωγὴν, ἐνε-
κα τούτου ἴσως καὶ κακῶς ἐννοοῦνται, καὶ χει-
ρον ἐφαρμόζονται, καὶ δυσκόλως ἐγκλιματίζονται.
Ἄλλ' ὁπωσδήποτε ἀφοῦ τὸ ἔθνος ἐδικαιοῦτο νὰ κατα-
ταχθῆ εἰς τὴν τάξιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ
ἐσπερεῖτο, ἐνεκα τῆς προλαβούσης αὐτοῦ πολιτικῆς
καταστάσεως, θεσμῶν καὶ νόμων, ὥφειλεν ἐξ ἀνάγκης
νὰ υἰοθετήσῃ ἐκείνους τῶν ἐξευγενισμένων ἔθνων, καὶ
νὰ μεταπλάσῃ καὶ ἐγκλιματίσῃ αὐτοὺς βαθμηδὸν συν-
ωδᾶ πρὸς τὸ πνεῦμα, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ ἔθη τῆς
χώρας.

Παρατηρῶ δὲ προσέτι ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος θε-
σμὸς, οὔτε ἐπιβεβλημένος ἦτο, διότι ἂν ἐπρότεινε
αὐτὸν ἢ κυβερνήσις, εἴτε οἴκθην, εἴτε κατ' ἐμπνευσιν

καὶ προτροπὴν τοῦ τότε παρὰ τῆς διπλωματίας καὶ
τῶν πατριῶν μισουμένου Συμβούλου τοῦ Βασιλέως
Σπόνεχ, ἢ Συνέλευσις ἐξ ἄλλου μέρους ἦτον ἐλευθέρως
ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τῆς, ἢ νὰ τὸν τροπολογήσῃ κατ' ἀ-
ρέσκειαν, ἢ νὰ τὸν ἀποδρίψῃ ἀπολύτως, ἀλλ' οὐχί
καὶ παραδεχομένη αὐτὸν καὶ ἀντεκδικουμένη ταῦτο-
χρόνως, νὰ τὸν δυσφημήσῃ καὶ τὸν χαρακτηρίσῃ,
πρὸς βλάβην καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς, ἐπιβεβλημέ-
νον, διὰ τὸν μόνον ἐμπαθῆ καὶ περιφίλαυτον λόγον,
ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὐτοῦ δὲν ἐξήλθεν ἐκ τῆς κεφα-
λῆς τῆς· ἐνεκα δὲ τούτου, ὡς διὰ νὰ προσδιορίσῃ τὸν
χρόνον τοῦ βίου του, ἐθεσμοθέτησε καὶ τὴν ἀναθεώ-
ρησιν του ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῆς πρώτης Βουλευτι-
κῆς περιόδου, ἧτις καὶ τὸν κατήργησεν, ἢ μᾶλλον
κατεδάφισε μίαν τοῦ νέου πολιτεύματος γωνίαν, ὡς
νὰ κατεδάφιζεν νέαν τινὰ Βασιλίαν, μετὰ ζητω-
κραυγῶν καὶ χειροκροτήσεων, τῶν ὁποίων ὁ πάταγος
ἀντήχησε λίαν εὐάρεστος καὶ εἰς τινὰς Πρεσβείας,
διότι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας παραδόξως πῶς καταστρέ-
φομεν τὰ καλὰ, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ὡς οἱ καιόμε-
νοι τοῦ μύθου κοχλίας, ἐπαναλαμβάνοντες ἐνταυτῷ
πολλοὶ μετὰ σαρδωνικοῦ ὑπομειδιάματος καὶ τὸν συ-
νήθη ἐπωδόν· « Ῥωμαῖκο, Ῥωμαῖκο, ἐστ' εἶναι τὸ
» Ῥωμαῖκο. » Τὴν σόλικον καὶ ὀλίγον συστατικὴν
αὐτὴν ῥῆσιν, προφέρουν σχεδὸν ἅπαντες μετὰ τοῦ αὐ-
τοῦ ὑπομειδιάματος, ὅταν ἀκούουν ἢ βλέπουν ἀταξίαν
ἢ ἀδικίαν τινὰ προφανῆ, διαπραττομένην ἀσυστόλως,
εἴτε ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶναι ἴσως λίαν ἀξιο-
κατάκριτοι οἱ οὕτως ἀπρεπῶς χαριεντιζόμενοι, ἀφοῦ
πρατηροῦν ὅτι ἀρχηγοὶ τῶν παρανομιῶν ἢ τοῦ ὀλέ-
θρου, καθίστανται πρῶτοι οἱ ἐπὶ νοημοσύνη καὶ πα-

τριωτισμῶ ἐγκαυχώμενοι. Ἐάν μὲν ἀναθεωρούμενος ὁ θεσμός, ἐνεκρίνετο πλημμελῆς ἐν τῷ ὀργανισμῶ τῷ, πλὴν ἐπιδεκτικὸς διορθώσεως, οὐδεὶς, νομίζομεν, ἀληθῶς ἐνδιαφερόμενος περὶ ἐλλόγου τάξεως πραγμάτων, ἤθελεν ἀποδοκιμάσει τὸ συνετὸν μέτρον, διότι ἤθελε παρατηρήσει εἰς αὐτὸ, οὐχὲ πνεῦμα ἐμπαθείας καὶ ἀνατροπῆς, ἀλλὰ πνεῦμα φρονήσεως καὶ τελειοποιήσεως. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου λόγου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὅμως, ἀπορῶ καὶ ἐγὼ αὐτός, φίλε Ἀγαθόκλεις, τί νὰ σὲ εἰπῶ, διότι ὅσον καὶ ἂν κατεβασάνεσα τὴν διάνοιάν μου, οὔτε εἰς τὸν θεσμόν αὐτὸν ἠδυνήθην ν' ἀνακαλύψω τὸν μισητὸν ἐκεῖνον χαρακτήρα, ὃν ὠρεῖν ὁ φατριασμός καὶ ἡ δημοκοπία εὐηρεστήθησαν νὰ τοῦ ἀποδώσωσιν, οὔτε εἰς τοὺς εὐπαιδεύτους καὶ ἐμπείρους ἄνδρας, οἵτινες πρῶτοι ἐδιωρίσθησαν, καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐκληρώθησαν, νὰ τὸν ἐνεργοποιήσωσιν.

Ὁ μὲν θεσμός οὔτε κἂν ἀπλὴν ὑπόνοιαν, ἠδύνατο εἰς τοὺς εἰλικρινῶς φρονοῦντας νὰ διεγείρη φιλοτυραννικοῦ, ἢ ἔστω καὶ φιλοβασιλικοῦ πνεύματος, διότι δὲν ἐσύσταινε σῶμα πολιτικὸν ἢ διοικητικόν, τὸ ὅποῖον μὲ τὸν καιρὸν ἰσχυροποιούμενον, νὰ ἐπαπειλῆ εἴτε μόνον, εἴτε μετὰ τῆς κυβερνήσεως ἐνονόμενον, τὰς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἰδρυνε ἀπλῶς σῶμα παρασκευαστικὸν τῶν νόμων, ὧν ἡ κυβέρνησις ἢ ἡ Βουλὴ ἤθελον ὑποβάλλει εἰς τὴν βῆσαν τῶν φώτων, τῆς πείρας καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ· οὔτε πρωτοβουλίαν, οὔτε ἐνεργητικὴν δύναμιν ἰδίαν εἶχεν, οὔτε δημοσιότητα συζητήσεων, ἐξ ὧν ἐφέλκονται τὰ πλήθη, αὐξάνουν αἱ ἐπιβροαὶ, καὶ ἰσχυροποιοῦνται αἱ διακεκριμέναι ἀτομικότητες. Τοιοῦτον σῶμα ὁμοίαν

ζε μᾶλλον μὲ ἐπιστημονικὸν Ἀκαδημαϊκὸν Σύλλογον, ἡρέμως ἀσχολούμενον ἐπὶ τῆς φιλολογίας καὶ φυσιολογίας οὕτως εἰπεῖν τῶν νόμων, τῶν ὁποίων καὶ τὴν λέξιν ἐβασάνιζε, καὶ τὴν φράσιν ἀπλούσειε, καὶ τὴν σύνθεσιν ἐκανόνιζε, καὶ τὸ πνεῦμα διηρμήνευεν ἔργα πάντα ταῦτα, ἅτινα ἡ κυρίαρχος Βουλὴ ὡς καὶ ἡ κυβέρνησις, ἐδικαιοῦντο νὰ ἀποδέχωνται ἢ ὄχι.

Οἱ δὲ πρῶτοι ἐκλεχθέντες ν' ἀπαρτίσωσιν αὐτὸ ἐντιμοὶ καὶ σεβαστοὶ ἄνδρες, τέκνα ἅπαντες προσφιλεῖς τῆς ἐλευθερίας, ἣν οἱ μὲν προσωπικῶς κατὰ τὸν ἱερόν αὐτῆς ἀγῶνα ὑπηρέτησαν, οἱ δὲ νηπιόθεν τὸ ἀδούλωτον καὶ γλυκὺ αὐτῆς γάλα ἐθήλασαν, ὧφειλον καὶ ἐν τιμῇ, καὶ ἐν πεποιθήσει, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν συμφέροντι νὰ τὴν διατηρήσωσι σῶαν καὶ ἀλώβητον, οὐ μόνον ὡς ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς κληρονομίαν αἰμόκτητον, ἀνεκτίμητον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον τοῦ ἔθνους. Ἐάν δὲ τὰ φρονήματα, αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ τάσεις τῶν ἀνθρώπων, τεκμηριοῦνται μᾶλλον ἔκ τε τῶν λόγων καὶ ἔργων αὐτῶν, θέλω σοὶ ἀποστείλει τινὰ ἐκ τούτων, ὅπως καὶ ἐξ αὐτῶν κρίνεις οὐ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ θεσμοῦ, τὸν ὅποῖον τὸ πάθος, ἢ ἀμάθεια καὶ ἡ πλάνη διεννοήθησαν νὰ δυσφημίσωσι καὶ καταργήσωσι, πρὶν ἔτι ἰδῶσι τὰ προϊόντα τῆς ἐφαρμογῆς του.

Πλὴν ἴσως ἐνταῦθα μὲ εἶπης, ὅτι πιθανὸν νὰ συντελέσωσιν κατὰ τι εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ καὶ αἱ δυσάρεστοι ἀναμνήσεις, ἃς εἶχεν εἰς πολλοὺς εἴτε ἀδίκως, εἴτε δικαίως, ἀφήσει τὸ πρὸ τῆς Σεπτεμβριανῆς μεταπολιτεύσεως Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἴσως καὶ ἐκεῖναι εἴτε ἐν ἀγαθοπιστία, εἴτε ἐν κακοπιστία ἐξήσκησάν τινα ἐπίδρασιν, πλὴν αὕτη ὑπεδαυλίζετο μᾶλλον πρὸς πλειότερον ἐ-

ρηθισμὸν τῶν πνευμάτων, διότι οἱ δύο θεσμοί, ὅτε νέος καὶ ὁ ἀρχαῖος, οὐδὲν ἄλλο εἶχον κοινόν, εἰμὴ τὸ ὄνομα, κατὰ τὰ ἄλλα ἦσαν πάντῃ ἀνόμοιοι. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἰαδῆποτε ὑπῆρξεν ἡ πολιτεία τοῦ ἀρχαίου Συμβουλίου, αὕτη, ἃν ἐχρημάτισε κακῆ, δὲν ἤτό ποτε ἀποχρῶν λόγος πρὸς τὴν κατάργησιν τοῦ νέου θεσμοῦ, διότι καὶ ἄλλοτε καὶ ἀλλαγῶ πολλοὶ θεσμοὶ καὶ πολιτικοὶ τύποι, εἴτε φύσει στρεβλοὶ, εἴτε ἔνεκα τῆς ἀδεξιοῦ ἢ δολερᾶς αὐτῶν ἐφαρμογῆς καταργηθέντες, καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου ὑπὸ διάφορον μορφὴν καὶ φύσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἀνιδρυθέντες, δὲν ἀνετράπησαν μετ' ὀλίγον καὶ πρὶν ἀκόμη τῆς ἐνεργοποιήσεώς των, διὰ τὸν μόνον λόγον τῆς μετὰ τῶν προγενεστέρων ὁμωνυμίας των· τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτό, ὡς νὰ ἀπεχθάνετο τις ἀνδρᾶ ἀγνωστον εἰσέτι ἐν τῇ πολιτείᾳ του, διότι φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα ἑτέρου, ὅστις εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως ἀπεστρέφετο ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅχι, φίλε Ἀγαθόκλεις, δὲν συνετέλεσαν τόσον πρὸς τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ προκαταλήψεις, ἢ παρελθοῦσαι ἀναμνήσεις, ὅσον σύγχρονοι ἐντυπώσεις, ἀντιζηλῖαι καὶ προσωπικαὶ ἀντιπάθειαι. Οἱ μὲν δὲν ἀνείχοντο ἐντὸς τοῦ Συμβουλίου τὸν Α. ἕτεροι τὸν Β. ἄλλοι τὸν Γ. καὶ οὕτω καθεξῆς· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἐξώσωσιν ἄλλως αὐτοὺς, ἀπεφάσισαν νὰ πράξωσιν ὡς οἱ ἄγριοι τοῦ Καναδά, οἵτινες ἀδυνατοῦντες νὰ δρέψωσι τὸν εἰς ὕψος κρεμάμενον καρπὸν τοῦ δένδρου, κόπτουν αὐτὸ διὰ τοῦ πελέκεως ἐκ τῆς ρίζης. Ὡραία μίμησις! πλὴν ἀξία τῶν θεσμοφάγων τοῦ Συμβουλίου! Τοιαῦτα ἀγενῆ, ἀτίθασσα καὶ προσωποκτόνα πάθη ἐπηρέασαν μᾶλλον τὰς ψυχάς.

Αὐτὰ ταῦτα προσπάντων τὰ ἀποτρόπαια πάθη, ὡς

ἐπικρατέστερα δυστυχῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, μᾶς ὤθησαν καὶ μᾶς διατηροῦν εἰς τὴν ἤδη διακείμεθα ἀθλίαν κατάστασιν, διότι ἔνεκα προσωπικῶν ἀντιπαθειῶν καὶ ἐχθροτήτων, θεωροῦμεν ὡς σχύβαλον καὶ θεσμοὺς, καὶ νόμους, καὶ πατρίδα, καὶ θρησκείαν. Τὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα, τὰ εὐεργετικώτερα ἰδρύματα, οἱ ὠφελιμώτεροι συνεταιρισμοὶ, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀπλῶς Φιλολογικοὶ ἢ Φιλαρμονικοὶ Σύλλογοι, οἵτινες ἔτι μᾶλλον ἐξευγενίζουσι τὰς τερπνάς καὶ ἀθώας διασκεδάσεις, γίνονται ἀπάνθρωπος βορὰ τῶν ἀγρίων ἀτομικῶν ἢ φατριαστικῶν παθῶν μας. Ἐνῶ δὲ τὴν προτεραίαν μετὰ ζήλου καὶ εὐσεβείας ἐγκαινιάζομεν τοιαῦτα φιλανθρωπικὰ καὶ λίαν κοινωφελῆ ἰδρύματα, ὡς ἱεροὺς ναοὺς θείας λατρείας καὶ χρυσῶν ἐλπίδων εὐημερίας καὶ προόδου, τὴν ὑστεραίαν κορυβαντιῶντες οὕτως εἰπεῖν καὶ ὀρχοῦμενοι, κρημνίζομεν καὶ διαλύομεν αὐτὰ, ὡς ἐχθρικὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἀπειλοῦντα φρούρια. Ἐνεκα τούτου οὐδὲν στερεὸν καὶ μόνιμον, οὐδὲν σεβαστὸν καὶ πάροχον ἐπὶ πολὺ ἀγαθῶν προσδοκιῶν ὑπάρχει σχεδὸν ἐν ἡμῖν, ἢ θέλει ἴσως ποτὲ ὑπάρξει, ἐνόσω ὑπὸ τοιοῦτων καὶ παρομοίων ἀκατασχέτων παθῶν ἀγόμεθα καὶ φερόμεθα· καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀμφιβάλλω, μήπως ἔνεκα αὐτῆς τῆς λίαν πικροχόλου ἐμπαθείας μας καὶ τῆς ἀλόγου καὶ κούφου ἀστασίας μας, ἠθέλαμεν συνεχῶς κατὰ συμπλέγματα ἀποδημεῖ ὡς Ἀραβες σκηνηται, εἰς ἑτέρας γείτονας χώρας, ἃν εὐρίσκομεν τοιαύτας ἐρήμους καὶ ἀδеспότους.

Ἐπὶ δὲ τέλος τοῦ τρίτου λόγου παρατηρῶ, ὅτι ἀφοῦ ὁ θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου ἦτον ὁποῖος προλαβόντος τὸν ἐθεώρησα, καὶ τὸν ὅποιον δύναται ἕκαστος ν' ἀναγνώσῃ εἰσέτι ἐν τῷ συντάγματι, δὲν βλέπω τίνα